

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії та історії держави та права**

РОБОЧА ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни «Філософія права»
обов'язкових компонент освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

081 Право (поліцейські)

Кам'янець-Подільський 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 №8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 №7

Розглянуто на засіданні кафедри теорії та історії держави та права (протокол від 12.08.2024 № 1).

Розробники:

1. Професор кафедри теорії та історії держави та права Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Загуменна Ю. О.

Рецензенти:

1. Професор кафедри міжнародного та європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор Гавриленко О. А.
2. Директор навчально-наукового інституту № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор Марчук М.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 10	Галузь знань – 08 Право; Спеціальність – 081 Право (поліцейські); Освітня кваліфікація – бакалавр права Бакалавр	Навчальний курс - 3 Семестр - 6 Види контролю: екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
<div style="text-align: center;">денна форма навчання</div> <p>Лекції – 10 годин Семінарські заняття – 30 годин Самостійна робота – 50 годин</p> <p>Індивідуальна робота: Навчальним планом не передбачено.</p>		<div style="text-align: center;">заочна форма навчання</div> <p>Навчальним планом не передбачено.</p>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія права» є підготовка професіоналів, які мають високу правосвідомість та правову культуру, які в професійній діяльності зможуть володіти необхідними знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з юриспруденції; отримання майбутніми фахівцями філософсько-правових знань, формування у них філософсько-правового способу мислення, адекватного сучасній демократичній системі, набуття навичок аналізу реальних правових процесів і вміння приймати обґрунтовані рішення з приводу правових проблем, пов'язаних з їх подальшою практичною діяльністю в органах Національної поліції України.

Досягнення мети здійснюється в процесі викладання навчальної дисципліни через вирішення наступних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія права» є формування у майбутніх правоохоронців системних та глибоких знань про об'єкт, предмет і методи філософії права, її понятійно-категоріальний апарат; основні вітчизняні та зарубіжні філософсько-правові школи, напрями, концепції праворозуміння; сутність та зміст права як міри свободи особи в її взаємовідносинах із державою, владою, законом. Крім того, в результаті вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні зрозуміти зміст та співвідношення новітніх підходів до філософського осмислення права; знати

сучасні філософські проблемні питання правового буття, пізнання, юридичної теорії та практики; формувати особисту політичну і громадянську позиції; підвищити рівень правової та політичної культури; вміти використовувати ціннісно-нормативні принципи різних типів праворозуміння у науково-дослідній та практичній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Філософія права» пов'язана з історією держави і права України, історією держави і права зарубіжних країн, історією політичних та правових учень, юридичною компаративістикою, галузевими юридичними дисциплінами. Вивчення філософії права – важливий напрямок юридичної освіти. Цей предмет розвиває правову культуру юриста і дає глибокі знання прикладного характеру, які знадобляться кожному громадянину України як у професійній діяльності, так і поза нею.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- 1) об'єкт, предмет і методи філософії права,
- 2) понятійно-категоріальний апарат філософії права;
- 3) основні українські та світові філософсько-правові школи, напрями, головні типи та концепції праворозуміння;
- 4) сутність та смисл права як міри свободи особи в її взаємовідносинах із державою, владою, законом;
- 5) основні теорії гендеру;
- 6) особливості взаємодії права та філософії права як форм суспільної свідомості;
- 7) світоглядні та методологічні аспекти становлення європейського права;

вміти:

- 1) визначати ціннісно-нормативні принципи аналізу різних типів праворозуміння;
- 2) формувати особисту політичну і громадянську позиції, розвивати власну правову та політичну культуру;
- 3) об'єднувати методологічні можливості філософського та правового підходів щодо актуальних проблем розвитку правової реальності;
- 4) аналізувати основні філософсько-правові та юридичні категоріальні концепти не тільки в історичному контексті, але й в аспекті розбудови України як держави, враховуючи реформу правової системи;
- 5) спираючись на глибоке усвідомлення змісту універсального загальноєвропейського та українського конституційного принципу верховенства права, застосовувати його у сув'язі (узгодженості) з принципами верховенства Конституції та закону.

Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)	ЗК1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
	ЗК3.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
	ЗК7.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК8.	Здатність бути критичним і самокритичним
	ЗК10.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
	ЗК11.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
	ЗК12.	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми
	ЗК13.	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні компетентності (СК)	СК1.	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві
	СК3.	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи
	СК13.	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ
	СК14.	Здатність до консультування з правових

	питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
Програмні результати навчання (РН)	<p>РН.01. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.</p> <p>РН.03. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.</p> <p>РН.06. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.</p> <p>РН.18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Тема №1. Філософія права: предмет та завдання. Філософсько-правові вчення Стародавнього Сходу.

Поняття філософії права. Філософія права як світогляд, наука та навчальна дисципліна. Історичний характер становлення і формування філософії права як міждисциплінарної галузі наукового знання. Структура філософії права. Філософія права у системі наук, її основні питання і функції.

Методологічні проблеми філософії права. Сутність методології права та її рівні. Методологія пізнання права та методологія юридичної практики (правотворчість та правозастосування).

Практичне значення філософії права у підготовці майбутніх поліцейських.

Філософсько-правові вчення Стародавнього Сходу. Формування перших уявлень про право на Стародавньому Сході. Міфологічні, релігійні, етично-філософські тексти. Витоки державно-правових вчень у Стародавньому Єгипті та Межиріччі.

Політико-правові вчення у Стародавній Індії. Особливості філософсько-правової думки Стародавньої Індії у «Законах Ману». Зародження ідеї теократичної держави. Чернецька ідеологія буддизму та її еволюція.

Розуміння права у філософських ученнях Стародавнього Китаю. Даосизм як «правильний життєвий шлях людини чи народу». Уявлення про всесвітній лад і порядок Конфуція. Правові погляди китайських легістів.

Тема №2. Філософсько-правова думка Античності.

Загальна характеристика філософсько-правової думки Стародавньої Греції. Філософсько-правова думка раннього періоду (IX–VI ст.ст. до н.е.). Період розквіту давньогрецької філософсько-правової думки (V - перша половина IV в. до н. е.). Філософсько-правова думка періоду еллінізму (друга половина IV-III в. до н. е.). Гомер про справедливість та звичай, звичаєве право у поемах «Іліада», «Одіссея». Гесіод у поемі «Теогонія». «Труди і дні» про ідею права, справедливості. Геракліт та його діалектика і право розуміння. Піфагор та справедливі закони. Вчення Демокріта про закони.

Філософсько-правові та політичні вчення Стародавнього Риму: загальна характеристика, основні етапи їх розвитку. Природно-правове вчення Цицерона. Погляди на право римських філософів – стоїків. Римські юристи про право.

Тема №3. Особливості філософсько-правової думки в епоху Середньовіччя.

Основні риси філософсько-правової думки західноєвропейського середньовічного суспільства. Філософсько-правові погляди А. Августина. Вчення Т. Аквінського про державу і право. Формування доктрини канонічного права. Середньовічні єресі.

Формування та розвиток мусульманської правової думки. Політико-правові ідеї Корана і Суні.

Тема №4. Філософсько-правові вчення в Західній Європі у XIV–XVII століттях.

Особливості розвитку філософсько-правової думки в епоху Відродження та Реформації. Данте про право. Теорія всесвітньої монархії. Державно-правові погляди про сутність законів і форми держави М. Падуанського. Філософсько-правові вчення Н. Макіавеллі. Вчення Ж. Бодена про державу. Теорія державного суверенітету. Формування утопічної течії у філософії права: Т. Мор, Т. Кампанелла.

Погляди М. Лютера на право і державу. Право і держава у віровченні Ж. Кальвіна. Тираноборчі ідеї щодо держави і права Е. Ла Боезі. Зародження державно-правової думки Нового часу.

Тема №5. Філософсько-правові вчення Нового часу.

Філософсько-правові вчення Франції в період Нового часу. Загальний зміст державно-правового вчення Ш.Монтеск'є. Теорія поділу влади Ш.Монтеск'є, її зміст і значення. Теорія народного суверенітету Ж. Ж. Руссо. Теорія суспільного договору Ж. Ж. Руссо. Філософсько-правова думка доби Великої французької революції. Закладення основ правового позитивізму формуванням філософського позитивізму. Вчення про суспільство О. Конта.

Розвиток філософсько-правової думки німецького Просвітництва. Філософія права німецької класичної філософії. Філософсько-правові погляди Й. Фіхте. Особиста свобода індивіда як база права. Свобода особи, правові

відносини, право і держава. Філософсько-правове вчення Г. Гегеля, його система філософії права. Гегель про право і мораль, співвідношення права і закону. Громадянське суспільство і правова держава.

Розробка проблем права, державності і закону в філософії І. Канта. Сутність права, його співвідношення з законом. Право і мораль. Обґрунтування і розробка І. Кантом ліберальної теорії правової держави. Принцип розподілу влад в державі – реалізація ідеї категоричного імперативу І. Канта в сфері державності. Обґрунтування І. Кантом ідеї народного суверенітету. Абсолютна теорія покарання І. Канта. Філософсько-правові вчення К. Маркса і Ф. Енгельса.

Загальна характеристика особливостей англійської філософсько-правової думки Нового часу. Філософсько-правова думка Англійської революції: загальні риси. Етатизм, суспільний договір та природне право у філософсько-правовому вченні Т. Гоббса. Загальна характеристика ліберальної теорії Дж. Локка. Розподіл влад і право за Дж. Локком. Формування англійського правового позитивізму. Правове вчення Дж. Остіна.

Особливості становлення державно-правової думки в Північній Америці. Поширення лібералізму, теорій природного права та суспільного договору в колоніях Британської Америки. Загальна характеристика поглядів на право та державу Б. Франкліна. Бачення і розуміння державно-правових явищ Т. Джефферсоном. Формування поміркованого консервативного крила державно-правової думки в США: Дж. Адамс. Конституційно-правова теорія Дж. Медісона та її характеристика. Погляди В. Вілсона на міжнародне право.

Тема №6. Філософія права Новітнього періоду.

Загальна характеристика сучасної філософії права. Інтегративне праворозуміння як найбільш перспективний і евристично потужний напрям сучасної філософії права у світі.

Правові теорії соціологічного і позитивістського спрямування. Державно-правові концепції фашизму та націонал-соціалізму. "Чисте" вчення про право Г. Кельзена.

Філософсько-правові концепції «відродженого» природного права. Державно-правові теорії елітаризму і технократії. Ліберальна концепція держави. Психологічна теорія права Л. Петражицького.

Неопозитивістська концепція права Г. Харта. Філософсько-правове вчення аналітичної юриспруденції.

Тема №7. Вітчизняна філософсько-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні витоки, ідеї.

Зародження філософсько-правової думки в Київській Русі. Етапи формування давньоукраїнської державності та її фіксація у письмових джерелах. Початок становлення української державності. Розквіт Київської Русі за Володимира Великого. Християнізація та державність. Утвердження української ранньофеодальної держави. Правові настанови Я. Мудрого та В. Мономаха

Українська філософсько-правова думка XVI - початку XVII століття. Роль Києво-Могилянської Академії в державотворенні і праві (П. Могила, Ф. Прокопович, С. Яворський)

Погляди на право козацько-гетьманської держави. Внесок Б. Хмельницького в українське державотворення. Роль І. Мазепи в боротьбі за українську державність. Філософсько-правові засади «Конституції» П. Орлика.

Державно-правові концепції українського Відродження. Морально-правова характеристика вчення Г. Сковороди.

Погляди на право українських мислителів XIX століття: Т. Шевченко, І. Франко, М. Драгоманов, Л. Українка. Кордоцентрична філософія права П. Юркевича. Філософсько-правова концепція Б. Кістяківського.

Сучасна українська філософія права: загальна характеристика.

Тема № 8. Онтологія та гносеологія права.

Онтологічна природа права. Правова реальність. Широке і вузьке значення поняття правова реальність. Онтологічна підстава права. Деонтичний світ (світ права і моральності).

Природне і позитивне право як основні структурні елементи правової реальності. Основні підходи до розуміння природного права, його співвідношення з позитивним правом. Поняття природного права та позитивного права. Основні розбіжності між природним і позитивним правом. Розуміння змісту права і його проявів. Звичаєве право і правові доктрини як типи буття права.

Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. Елементи правової реальності. Ідея права. Правова свідомість і правова культура. Структурні елементи ідеї права. Суб'єктивна (антропологічна) компонента, аксіологічна компонента, деонтична компонента. Закон (правові норми) та світ соціальних дій як елементи правової реальності. Інтегративні філософсько-правові вчення як підґрунтя комплексного і всебічного розуміння буття права. Значення філософсько-правового розуміння права для підвищення ефективності правотворення та нормотворення.

Поняття правової гносеології, її роль у вирішенні філософських та теоретико-правових проблем. Предмет гносеології права. Особливості предметного поля правової гносеології: аналіз різних підходів щодо вирішення проблеми. Гносеологія та епістемологія права. Їх співвідношення.

Проблема істини в історії філософії. Істина в науці. Наука і її «свобода від цінностей». Філософська істина. Ціннісний характер філософської істини. Критерії перевірки істинності знань. Правова норма, істина і справедливість. Особливості пізнання права. «Мертве» і «живе» право. Істинне право. Пізнання істинності у праві. Ступені пізнання у праві: чуттєве (буденне), позитивно-наукове (формально-логічне), філософське («софійне»).

Істина і істинність в праві. Проблема пізнання істинності у праві. Догматизм та релятивізм в правовій гносеології. Гносеологічна антиномія норми права.

Специфічні риси правотворчості та її детермінанти. Правотворчість в сучасній Україні. Дискретно-континуальний характер пізнання права. Закон як неостаточна нескінченна істина. Перебільшена релятивність правотворчості в Україні. Казуїстичність українського законодавства, надмірна зарегламентованість суспільних відносин в Україні.

Тема № 9. Антропологія права. Філософія гендеру.

Предмет антропології права. Типи філософських антропологій. Природа людини і право. Уявлення про людину як про «розумного егоїста». Homo sapiens, homo faber, діонісійська людина, постмодерна людина, телеологія людини. Співвідношення філософської антропології, доктрини права і галузевої юриспруденції. Концепція Homo sapiens як методологічна підстава природного (різноджерельного) права. Концепція Homo faber як методологічна підставу позитивного права.

Право і свобода співвідношення категорій. Філософський зміст і обґрунтування прав людини. Права людини з позиції філософій права. Сенс прав людини, їх статус та критерії легітимізації. Максимальна та мінімальна антропологія. Основний принцип обґрунтування прав людини з антропологічних позицій.

Особистість і право. Гуманістична природа права. Право крізь призму людських здібностей. Сутність людини юридичної.

Фундаментальні проблеми антропології права. Детермінізм і свобода волі. Інтелігібельний характер свободи. Каузальність і цілепокладання як види причинності у праві. Розум і воля.

Становлення теорії гендеру. Проблематика статі: виникнення та генеза. Егалітарні ідеї «Держави» Платона. Ідея природної ієрархії статей в Аристотеля. Ранньохристиянська рецепція статі. Усталення статевої ієрархії в філософії томізму. Проблема статі в контексті ренесансного гуманізму. Ідея природної рівності жінок і чоловіків у Т. Гоббса. Патріархальна теорія Філмера та її критика Дж. Локом. Рефлексія проблеми статі в Канта. Подолання статевої односторонності в філософії німецького романтизму.

Правові аспекти гендеру. Філософське ставлення до гендерної злочинності. Органи Національної поліції України в механізмі забезпечення гендерної рівності в Україні. Гендерна рівність і недискримінація.

Тема № 10. Аксіологія права. Філософія злочину і покарання.

Аксіологічне вчення права. Цінності в праві і право як цінність. Поняття «цінність права» у на сучасному етапі розвитку філософсько-правової думки.

Форми буття цінностей. Свобода як цінність. Право як форма свободи. Юридична та фактична свобода. Розуміння свободи в різні епохи, в різних системах права.

Справедливість як основна правова цінність. Право як нормативно-правова справедливість. Розуміння категорії справедливості в різні епохи.

Філософсько-правове розуміння злочину. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини. Генеза інституту покарання.

4. Структура навчальної дисципліни
4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема №1: Філософія права: предмет та завдання. Філософсько-правові вчення Стародавнього Сходу.	8	2	2	-	-	4	
Тема №2: Філософсько-правова думка Античності.	12	2	4	-	-	6	
Тема № 3: Особливості філософсько-правової думки в епоху Середньовіччя.	6	-	2	-	-	4	
Тема №4: Філософсько-правові вчення в Західній Європі у XIV–XVII століттях.	10	-	4	-	-	6	
Тема №5: Філософсько-правові вчення Нового часу.	14	2	6	-	-	6	
Тема №6: Філософія права Новітнього періоду.	8	2	2	-	-	4	
Тема №7: Вітчизняна філософська-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні витоки, ідеї.	12	2	4	-	-	6	
Тема №8. Онтологія та гносеологія права.	6	-	2	-	-	4	
Тема №9: Антропологія права. Філософія гендеру.	8	-	2	-	-	6	
Тема №10: Аксіологія права. Філософія злочину і покарання.	6	-	2	-	-	4	
Всього за семестр	90	10	30			50	Екза

							мен
--	--	--	--	--	--	--	-----

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни			Література:
Тема №1: Філософія права: предмет та завдання. Філософсько-правові вчення Стародавнього Сходу.			
	1. Методологія філософії права. 2. Практичне значення філософії права у підготовці майбутніх поліцейських. 3. Закони Ману. 4. Брахманізм як вчення домінації родової знаті. Зародження ідеї теократичної держави.		Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 9,12, 15, 20-22.
Тема №2: Філософсько-правова думка Античності.			
	1. Особливості досократівського періоду в філософії права. 2 Римські юристи про право.		Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 16, 19, 24, 25, 28, 29.
Тема № 3. Особливості філософсько-правової думки в епоху Середньовіччя.			
	1. Формування доктрини канонічного права. 2. Формування та розвиток мусульманської правової думки.		Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 16, 17, 24, 25, 28, 29.
Тема №4. Філософсько-правові вчення в Західній Європі у XIV–XVII століттях.			
	1. Погляди М. Лютера на право і державу. 2. Б. Спіноза про походження права і держави. Сутність суспільного договору.		Основна: 1, 2, 3, 8, 9, 10. Допоміжна: 16, 17, 24, 25,
Тема №5: Філософсько-правові вчення Нового часу.			
	1. Закладення основ правового позитивізму формуванням філософського позитивізму. Вчення про суспільство О. Конта. 2. Аристократична теорія права та держави Ф. Ніцше. 3. Філософсько-праві вчення Франції в період Нового часу. 4. Загальна характеристика особливостей англійської філософсько-правової думки Нового часу. 5. Погляди В. Вілсона на міжнародне право.		Основна: 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 16, 17,24, 29.
Тема № 6. Філософія права Новітнього періоду			

		1. Філософсько-правові концепції «відродженого» природного права. 2. Державно-правові теорії елітаризму і технократії. 3. Ліберальна концепція держави. 4. Психологічна теорія права Л. Петражицького.	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 12, 15, 26, 30.
		Тема № 7. Вітчизняна філософська-правова думка: традиції, світоглядно-методологічні витоки, ідеї	
		1. Українська філософсько-правова думка XVI - початку XVII століття. 2. Погляди на право козацько-гетьманської держави. 3. Сучасна філософська-правова думка в Україні.	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 11-13, 14, 17, 21, 30.
		Тема № 8. Онтологія та гносеологія права	
		1. Форми буття права: ідея права, закон, правове життя. 2. Елементи правової реальності. 3. Структурні елементи ідеї права. 4. Специфічні риси правотворчості та її детермінанти. 5. Правотворчість в сучасній Україні.	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 11-13, 14, 17, 21, 30.
		Тема № 9. Антропологія права. Філософія тендеру.	
		1. Філософський зміст і обґрунтування прав людини. 2. Гендерна рівність і недискримінація.	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 1, 5, 8, 18, 26, 30.
		Тема № 10. Аксиологія права. Філософія злочину і покарання.	
		1. Розуміння свободи в різні епохи, в різних системах права. 2. Філософсько-правове розуміння злочину. 3. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини.	Основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. Допоміжна: 26-30.

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

Навчальним планом не передбачено

5.1.2. Теми курсових робіт

Навчальним планом не передбачено

5.1.3. Теми наукових робіт

1. Філософсько-правові концепції Новітнього часу.
2. Філософія права та її значення в процесі реформування правової системи України.
3. Філософсько-правовий концепт забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану.
4. Філософсько-правовий вимір гендерної рівності як суспільної цінності в умовах воєнного стану.
5. Філософська рефлексія прав і свобод людини в умовах воєнного стану.
6. Концептуальні засади діяльності судів, органів та установ системи правосуддя в умовах воєнного стану.
7. Гарантії законності в умовах воєнного стану.
8. Філософсько-правова характеристика злочинності в умовах воєнного стану.
9. Військові злочини як соціальний феномен: філософський та правовий аспекти.
10. Покарання як об'єкт філософсько-правового аналізу.

6. Методи навчання

Формування знань, вмінь та навичок забезпечується поєднанням лекційних та семінарських занять з виконанням завдань для самостійної підготовки. При цьому на проведення лекцій відводиться 10 годин, на проведення семінарських занять 30 годин, та на самостійну роботу здобувачів вищої освіти 50 годин навчального часу.

Метою лекційного курсу «Філософія права» отримання здобувачами вищої освіти філософсько-правових знань, формування у них філософсько-правового способу мислення, адекватного сучасній демократичній системі, набуття навичок аналізу реальних правових процесів і вміння приймати обґрунтовані рішення з приводу правових проблем, пов'язаних з їх подальшою практичною діяльністю в органах Національної поліції України.

На семінарських заняттях з дисципліни використовуються методи навчання: коротке пояснення, аналізу, тренування здобувачів вищої освіти для придбання ними навичок у правильному формулюванні складних юридичних понять і категорій.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення лекційного матеріалу, навчальну літературу згідно з переліком, що додається до навчальної програми дисципліни; складання та опанування словника основних понять та категорій за кожною темою; складання опорного конспекту питань для обговорення на семінарському занятті з розробкою відповідних схем; виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, що передбачає опрацювання систематичного каталогу бібліотеки та репозитарію ХНУВС; роботу з джерелами та науковою літературою; роботу над підготовкою змісту цільових виступів до кожної теми.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль (екзамен)

1. Поняття та предмет філософії права.
2. Філософія права як наука та навчальна дисципліна.
3. Методологія філософії права.
4. Структура філософії права.
5. Філософія права у системі наук, її основні питання і функції.
6. Формування перших уявлень про державу і право на Стародавньому Сході.
 7. Розуміння права у Стародавньому Єгипті та Межиріччі.
 8. Ведична філософія у Стародавній Індії та її підходи до відносин між людьми та їх упорядкованості.
 9. Розуміння права у філософських ученнях Стародавнього Китаю.
 10. Даосизм як «правильний життєвий шлях людини чи народу».
 11. Уявлення про всесвітній лад і порядок Конфуція.
 12. Правові погляди китайських легістів.
 13. Загальні риси розвитку філософсько-правової думки у Стародавній Греції.
 14. Особливості філософсько-правових поглядів Сократа.
 15. Геракліт та його діалектика і право розуміння.
 16. Піфагор та справедливі закони.
 17. Вчення Демокріта про закони.
 18. Філософське обґрунтування права Платоном.
 19. Особливості поглядів Аристотеля на право.
 20. Загальна характеристика філософсько-правової думки в Стародавньому Римі.
 21. Природно-правове вчення Цицерона.
 22. Погляди на право римських філософів – стоїків.
 23. Римські юристи про право
 24. Роль римської філософсько-правової думки у формуванні європейської правової науки та системи законодавства.
 25. Основні риси філософсько-правової думки західноєвропейського середньовічного суспільства.
 26. Філософсько-правові погляди А. Августина.
 27. Вчення Т. Аквінського про державу і право.

28. Формування та розвиток мусульманської правової думки.
29. Коран як джерело мусульманського права.
30. Особливості розвитку філософсько-правової думки в епоху Відродження.
31. Державно-правові погляди про сутність законів і форми держави М. Падуанського.
32. Філософсько-правові вчення Н. Макіавеллі.
33. Вчення Ж. Бодена про державу. Теорія державного суверенітету.
34. Формування утопічної течії у філософії права: Т. Кампанелла.
35. Формування утопічної течії у філософії права: Т. Мор.
36. Погляди М. Лютера на право і державу.
37. Тираноборчі ідеї щодо держави і права Е. Ла Боесі.
38. Теорія поділу влади Ш.Монтеск'є, її зміст і значення.
39. Погляди на державу і право Ж. Ж. Руссо.
40. Філософсько-правова думка доби Великої французької революції.
41. Вчення про суспільство О. Конта.
42. Погляди Вольтера на право і державу.
43. Державно-правове вчення К. Гельвеція.
44. Філософсько-правові підходи Ф. Бекона.
45. Загальні риси філософії права німецької класичної філософії.
46. Розробка проблем права, державності і закону в філософії І. Канта.
47. Вчення про право І. Фіхте.
48. Філософсько-правове вчення Г. Гегеля, його система філософії права.
49. Філософсько-правові вчення К. Маркса і Ф. Енгельса.
50. Погляди на право Г. Гуго.
51. Аристократична теорія права та держави Ф. Ніцше.
52. Філософсько-правова думка Англійської революції: загальні риси.
53. Етатизм, суспільний договір та природне право у філософсько-правовому вченні Т. Гоббса.
54. Загальна характеристика ліберальної теорії Дж. Локка.
55. Правове вчення Дж. Остіна.
56. Розподіл влад і право за Дж. Локком.
57. Поширення лібералізму, теорій природного права та суспільного договору в колоніях Британської Америки.
58. Загальна характеристика поглядів на право та державу Б. Франкліна.
59. Бачення і розуміння державно-правових явищ Т. Джефферсоном.
60. Правовий позитивізм В. Вілсона.
61. Політико-правовий федералізм А. Гамільтона.
62. Конституційно-правова теорія Дж. Медісона та її характеристика.
63. Теорія солідаризму Л. Дюгі.
64. Ліберальна економіко-правова доктрина Ф. Гаєка.
65. Юридичний неопозитивізм у працях Г. Кельзена.
66. Юридичний постпозитивізм у працях Х. Харта.
67. Філософсько-правова думка Київської Русі
68. Ідея рівноцінності і рівноправності народів, сформульовану

митрополитом Іларіоном у «Слові про закон і благодать».

69. Утвердження української ранньофеодальної держави. Правові настанови Я. Мудрого та В. Мономаха

70. Роль представників Києво-Могилянської Академії в державотворенні і праві.

71. Ідеї державотворення П. Могили.

72. Суспільно-політичні погляди Ф. Прокоповича.

73. Внесок Б. Хмельницького в українське державотворення.

74. Роль І. Мазепи в боротьбі за українську державність.

75. Філософсько-правові засади «Конституції» П. Орлика.

76. «Філософія серця» у працях Г. Сковороди.

77. Антропологічні підстави філософії права П. Юркевича.

78. Філософсько-правові погляди Т. Шевченка.

79. Права людини, свобода та закон у вченні М. Драгоманова.

80. Філософсько-правові погляди М. Грушевського.

81. Державно-правові погляди І. Франка.

82. Державно-правові погляди Б. Кістяківського.

83. Сучасна філософська-права думка в Україні.

84. Онтологічна природа права. Правова реальність

85. Гносеологія права як складова філософії права.

86. Антропологічні основи права.

87. Філософський зміст і обґрунтування прав людини.

88. Основи теорії гендеру.

89. Правова аксіологія: історія виникнення, основні поняття та принципи.

90. Філософія покарання: право покарання і право на покарання.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання є залік; тести; есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перекласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{(перед} \\ \text{)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних} \\ \text{занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за} \\ \text{семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної} \\ \text{дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів} \\ \text{(перед підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем} \end{array}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

У цьому розділі також повинні бути розроблені чіткі критерії оцінювання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю (*робота на семінарських заняттях, самостійна робота, виконання індивідуальних творчих завдань*) та підсумкового контролю. Кафедра визначає вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної роботи. Наприклад:

Робота під час навчальних занять	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати конспект за темою самостійної роботи, виконати домашнє завдання, вести конспекти першоджерел та робочих зошитів, підготувати наукові роботи, публікації, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			

85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані якість виконання більшості з них оцінена числом балів, близьким до максимального, робота з двома-трьома незначними помилками
80-84			
75-79		С	«Добре» - теоретичний зміст курсу засвоєний ЦІЛКОМ, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі вати завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчати навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			
60-64		Е	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи несформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них: оцінена числом балів, близьким до мінімального, роботам що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1-20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література

Основна:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради України; Акт від 24.08.1991 № 1427-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 № 55-XII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
4. Загальна декларація прав людини: Резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
6. Агресія проти України : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 від 02.03.2022 / Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N22/272/29/PDF/N2227229.pdf?OpenElement>.
7. Ванкуверська декларація : Декларація Парламентської асамблеї Організації з безпеки і співробітництва в Європі від 04.07.2023 / Парламентська асамблея ОБСЄ. URL: <https://www.oscepa.org/en/meetings/annual-sessions/previous-annual-session>.
8. Визначення агресії : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/3314 (XXIX) від 14.12.1974 / Організація Об'єднаних Націй. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml.
9. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну : заява Генерального секретаря НАТО від 08.07.2022 / Організація Північноатлантичного договору. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm.
10. Війна Росії проти України : економічні наслідки та реакція : Резолюція 478 Парламентської асамблеї Організації Північноатлантичного договору від 21.11.2022 / Парламентська асамблея НАТО. URL: <https://www.nato-pa.int/document/resolution-478-russias-war-ukraine-economic-consequences-and-responses>.
11. Гуманітарні наслідки агресії проти України : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/2 від 24.03.2022 / Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/301/70/PDF/N2230170.pdf?OpenElement>.
12. Забезпечення справедливого миру в Україні та тривалої безпеки в Європі: Резолюція 2516 (2023) Парламентської асамблеї Ради Європи від 12.10.2023 / Комітет міністрів Ради Європи. URL: [https://pace.coe.int/en/files/33142/html\]\(https://pace.coe.int/en/files/33142/html](https://pace.coe.int/en/files/33142/html](https://pace.coe.int/en/files/33142/html).
13. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі (Гельсінський заключний акт) від 01.08.1975 // База даних «Законодавство

України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_055 .

14. Мінський протокол стосовно спільних кроків, направлених на імплементацію Мирного плану Петра Порошенка та ініціатив Президента Росії Володимира Путіна : складений Тристоронньою контактною групою від 05.09.2014 / Організація з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/123258.pdf> .

15. Постмадриський Саміт НАТО : відповідь у нову стратегічну епоху : Резолюція 479 Парламентської асамблеї Організації Північноатлантичного договору від 21.11.2022 / Парламентська асамблея НАТО. URL: <https://www.nato-pa.int/document/resolution-479-nato-post-madrid> .

16. Правові та правозахисні аспекти агресії Російської Федерації проти України : Резолюція 2482 (2023) Парламентської асамблеї Ради Європи від 26.01.2023 / Комітет міністрів Ради Європи. URL: <https://pace.coe.int/en/files/31620/html> .

17. Принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй, що лежать в основі досягнення всеосяжного, справедливого та міцного миру в Україні : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/6 від 23.02.2023 / Організація Об'єднаних Націй. URL: [https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2FES-11%2F6&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False\]\(https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2FES-11%2F6&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2FES-11%2F6&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False](https://undocs.org/Home/Mobile?FinalSymbol=A%2FRES%2FES-11%2F6&Language=E&DeviceType=Desktop&LangRequested=False) .

18. Про створення міжнародного трибуналу для притягнення до відповідальності всіх винних у злочині агресії проти України : Резолюція 2022/3017 (RSP) Європейського парламенту від 19.01.2023 / Європейський парламент. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2023-0063_EN.html .

19. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> .

20. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010 .

21. Територіальна цілісність України : Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/68/262 від 27.03.2014 / Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/455/19/PDF/N1345519.pdf?OpenElement> .

22. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> .

23. Актуальні проблеми філософії права: посібник / О. М. Балинська, А. С. Токарська, В. А. Яценко; за заг. ред. О. М. Балинської. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 612 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/395>

24. Велика українська юридична енциклопедія : Т. 2 : Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. Наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені

Ярослава Мудрого: Право, 2017. 1128 с.

25. Головка О. М., Кагановська Т. Є. Історія вчень про право і державу. Підручник: у 2 ч. Ч.1. Зарубіжні країни. Харків: Колегіум, 2020. 848 с.

26. Історія вчень про державу і право : підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Х. : Право, 2009. 256 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009_2/IVDP_Demidenko_2009.pdf

27. Марченко О. В. Філософія права : навч. посібник. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 304 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/628> .

28. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції: монографія; Ю. М. Оборотов, А. П. Овчиннікова, В. В. Завальнюк та ін.; за ред. Ю. М. Оборотова. Одеса: Фенікс, 2019. 420 с.

29. Романова А.С. Філософія права: визначники у термінах та сентенціях: навч. посіб. Львів : Растр-7, 2022. 153 с.

30. Сливка С.С. Філософія права: підручник; Нац. ун-т «Львів. Політехніка», Навч.-наук. ін-т права, психології та інновац. освіти. Вид. 5-те, перероб. і допов. Київ : Видавництво Людмила, Т. 4 : Канонічне право. 2021. 346 с.

31. Суспільство, людина, право: досвід філософсько-правового осмислення: монографія / за ред. О. Г. Данильяна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. 350 с.

32. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. : затверджено МОН України / О.Г. Данильян, О.П. Дзоббань, С.І. Максимов та ін.. Х.: Право, 2017. 208 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/2/001start.htm.

Додаткова:

1. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартин Р.В. Філософія права: Навчально-методичний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с

2. Антропологія права: навч. посіб. за ред. д-ра філос. наук, проф. В. І. Кушера ; Ун-т сучас. знань. К. : Знання України, 2011. 223 с.

3. Бандурка О.М., Бандурка І.О. Злочинність і сучасність: Монографія. Харків: ХНУВС, Майдан, 2020. 408 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6885>.

4. Бліхар В., Бліхар М., . Національна безпека держави: філософськоправовий і соціально-економічний аналіз: монографія. Хмельницький: Вид-во ХУУП ім. Л. Юзькова, 2021. 404 с.

5. Веприцький Р. С. Феноменологія злочинності в регіоні : монографія. Харків : Золота миля, 2014. 322 с.

6. Гришук О.В. Філософія конституційних цінностей: монографія. Київ: «Компанія ВАІТЕ». 2019. 416 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/6/f/463419.pdf>.

7. Гайдулін О. О. Філософія права. Європейські парадигми праворозуміння: підруч. для вищ. військ. навч. закл. Київ: НУОУ імені Івана

Черняхівського, 2019. 436 с.

8. Гендерні студії для майбутніх юристів і юристок: навч. програма; розроб.: Олена Уварова та ін.; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого у партнерстві з: Харків. жіноч. орг. «Сфера», за підтримки Представництва Фонду ім. Гайнріха Бюлля в Україні. Харків : Право, 2018. 75 с.

9. Завгородній В.А. Вплив практики Європейського суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні: теоретичний, методологічний і прикладний аспекти : монографія / В.А. Завгородній. Дніпро: ДДУВС, 2020. 536 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/6685>.

10. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник за заг. ред.. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки; Харків: Майдан, 2020. 618 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10053>.

11. Історія держави та права України (1991-2019 роки) : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2019. 344 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6332>.

12. Історія держави і права України: хрестоматія-практикум / М.Ю. Бурдін, Є.С. Логвиненко, І.А. Логвиненко; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. Харків: Майдан, 2021. 890 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10784>.

13. Зозуля Є. В., Туренко О. С., Іванов І. В. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. Херсон: «Олді-Плюс», 2018. 308 с.

14. Кормич А. І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. К.: Правова єдність, 2009. 312 с.

15. Кузьменко В.В. Теоретичні основи соціальних наукових проєктів античності : навч. посіб. / В.В. Кузьменко, В.А. Боняк, І.О. Сердюк ; ред. В.В. Кузьменко. Дніпро : ДДУВС, 2020. 96 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/5180>.

16. Крижанівський А.Ф. Феноменологія правопорядку: поняття, виміри, типологія. Одеська національна юридична академія. О. : Фенікс, 2006. 196 с.

17. Левченко К. Б. Гендерне тяжіння: виклики та рішення. Харків: Фоліо, 2019. 318 с.

18. Логвиненко Є. С., Логвиненко І. А. Покарання в праві держав Стародавнього світу. Харків : ФОП Панов А.М., 2019. 252 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4932>.

19. Меленко С. Г. Давньогрецькі витоки української філософсько-правової думки : монографія. Чернівці : Технодрук, 2013. 432 с.

20. Методологія в праві: монографія за заг. ред. І. Безклубого, Серія «Про українське право», Київ, Грамота, 2017. 658 с.

21. Нікколо Макіавеллі Державець. Переклад Є. Тарановського. Видавництво «Фоліо», 2019. 121 с.

22. Оборотов Ю. М., Завальнюк В. В., Овчиннікова А. П. Методологія та інноватика загальнотеоретичної юриспруденції: монографія. Фенікс, 2019. С. 420.

23. Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади: монографія / кол. авт.; ред.

Л.Р. Наливайко, І.О. Грицай. Київ: Хай-Тек Прес, 2018. 348 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/4374> .

24. Парасюк В. М. Філософія права: словник слідчого. Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. Л. : ЛьвДУВС, 2009. 172 с.

25. Талдикін О.В. Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: навч. посіб.; Дніпро: ДДУВС, 2020. 164 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/5508> .

26. Філософська антропологія: екзистенціальні проблеми В. І. Шинкарук; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. К.: Педагогічна думка, 2000. 286 с.

27. Філософія права: Т. 2 / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Х.: Право, 2017. 1128 с.

28. Чупринський Б. О. Філософсько-правові аспекти формування професійної культури майбутніх юристів : монографія. Луцьк : ФОП Захарчук В.В., 2012. 144 с.

29. Філософія : підручник / В.С. Бліхар, Н.В. Гайворонюк, А.Ф. Карась та ін. Львів : ЛьвДУВС. 2015. 428 с.

30. Філософія права : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / за заг. ред. М. В.Костицького, Б. Ф.Чміля; Нац. акад. внутр. справ України. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 336 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. Бібліотека Харківського національного університету внутрішніх справ. URL: <https://lib.univd.edu.ua/> .

2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

3. Інституційний Репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>

4. Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей. URL: <http://www.philosophy.ru/ru/linx/%20linx1.html>.

5. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>.